

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 172/2021-35

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára (sudca spravodajca), zo sudkyne Jany Laššákovej a sudcu Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného ustanoveným advokátom JUDr. Jurajom Lamačkom, PhD., Mlynské Nivy 58, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Bratislava II v konaní vedenom sp. zn. 18 C 534/2001 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 18 C 534/2001 **b o l i p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Bratislava II **p r i k a z u j e** v konaní vedenom pod sp. zn. 18 C 534/2001 konať bez zbytočných prieťahov.
3. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadostučinenie **2 500 eur**, ktoré mu **j e** Okresný súd Bratislava II **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Kancelárii Ústavného súdu Slovenskej republiky **u k l a d á** zaplatiť trovy ustanoveného právneho zástupcu **384,08 eur** na jeho účet do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Okresný súd Bratislava II **j e p o v i n n ý** nahradiť štátu trovy konania **384,08 eur** na účet Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky [REDAKOVANÉ] vedený v [REDAKOVANÉ] do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Skutkový stav veci a sťažostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky bola 23. februára 2021 doručená ústavná sťažnosť, ktorou sťažovateľ namieta porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) v konaní o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov vedenom pod sp. zn. 18 C 534/2001. Ústavná sťažnosť sťažovateľa bola spojená aj so žiadosťou o ustanovenie advokáta, odôvodnená majetkovými pomermi sťažovateľa.

2. Ústavný súd uznesením z 31. marca 2021 ustanovil sťažovateľovi právneho zástupcu z radov advokátov, ktorý na základe výzvy ústavného súdu doplnil sťažnosť sťažovateľa podaním doručeným 19. apríla 2021.

3. Sťažovateľ v sťažnosti uviedol, že je žalovanou stranou napadnutého konania o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov. Je toho názoru, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní dochádza k porušovaniu jeho označených práv, a to jednak nečinnosťou, ako aj neefektívnym postupom súdu, čoho dôkazom je aj skutočnosť, že ani po približne 20 rokoch konania nerozhodol o veci sťažovateľa právoplatne. Sťažovateľ preto považuje doterajšiu dĺžku napadnutého konania na okresnom súde za neprimeranú a neakceptovateľnú.

4. Na základe uvedeného sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd rozhodol nálezom, ktorým vysloví porušenie jeho označených práv postupom okresného súdu v napadnutom konaní, prikáže okresnému súdu v napadnutom konaní konať bez zbytočných prieťahov, prizná mu finančné zadost' učinenie v sume 20 000 eur, ako aj náhradu trov konania.

5. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval a uznesením č. k. II. ÚS 172/2021-16 z 12. mája 2021 ju prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

6. Po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval účastníkov konania, aby sa vyjadrili k prijatej ústavnej sťažnosti.

7. Predsedníčka okresného súdu prípisom č. k. Spr. 284/2021 z 26. apríla 2021 k ústavnej sťažnosti v podstatnom uviedla, že *„ide o náročný spor pokiaľ ide o dokazovanie vo veci. Tak, ako to vyplýva z predloženej chronológie procesných úkonov, vec bola niekoľkokrát v priebehu konania predkladaná odvolaciemu súdu, z dôvodu odvolávania sa voči jednotlivým procesným rozhodnutiam, taktiež viaceré pojednávania bolo odročených z dôvodov na strane sporových strán. Nepopieram, že prieťahy v konaní vznikli aj z dôvodov na strane súdu (nie však výlučne z týchto dôvodov) a to predovšetkým v čase, kedy boli pojednávania viackrát odročené zo zdravotných dôvodov sudcu, ktorý už v súčasnosti nie je sudcom tunajšieho súdu (odchod do starobného dôchodku). Vec bola pridelená na konanie a rozhodovanie novému sudcovi, ktorý na pojednávaní dňa 06. 05. 2021 už vyhlásil dokazovanie za skončené a na deň 04. 06. 2021 stanovil termín pojednávania za účelom vyhlásenia rozsudku.“*. V závere svojho vyjadrenia predsedníčka okresného súdu vyslovila súhlas s upustením od ústneho pojednávania.

8. Súčasťou vyjadrenia okresného súdu bola aj stručná chronológia úkonov účastníkov napadnutého konania, ako aj súdu, z ktorej vyplývajú tieto podstatné skutočnosti, ktorých úplnosť ústavný súd preveril z predloženého súdneho spisu:

- Okresný súd vykonal celkom 21 pojednávanií vo veci. Viackrát boli pojednávania odročené z dôvodu pokusu o zmier. Okresný súd však dvakrát odročil pojednávanie z dôvodu návrhu na vykonanie znaleckého dokazovania, keďže vykonané znalecké dokazovanie (2016) týkajúce sa určenia hodnoty sporných nehnuteľností stratilo na aktuálnosti, ktoré nakoniec nenariadil z dôvodov na strane žalobkyne.
- Okresný súd trikrát predkladal príslušnému krajskému súdu spis na účel odvolania sťažovateľa proti uzneseniu, ktorým súd nariadil predbežné opatrenie (zmenené a zamietnuté odvolacím súdom, pozn.), proti uzneseniu, ktorým bola sťažovateľovi uložená poriadková pokuta (neoznámenie aktuálnych adries svedkov, pozn.), ktorú na základe odvolania odvolací súd zrušil, a proti uzneseniu o nariadení znaleckého dokazovania (odvolateľom bol sťažovateľ, pozn.), proti ktorému nie je odvolanie prípustné.
- Celkovo bol zrušený termín pojednávania z dôvodov na strane sťažovateľa 9-krát.
- Okresný súd vyhlásil rozsudok vo veci na pojednávaní konanom 7. júna 2021.

9. Stanovisko okresného súdu bolo zaslané na vyjadrenie sťažovateľovi, ktorý vo svojej replike doručenej ústavnému súdu 13. mája 2021 uviedol, že súhlasí s upustením od ústneho pojednávania v danej veci. V ďalšom zotrval na dôvodnosti podanej ústavnej sťažnosti.

10. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou, stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom súdneho spisu, ktorý si zadovážil (z ktorého sú zrejme všetky procesné úkony, pozn.), dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III. Posúdenie vecí ústavným súdom

11. Predmetom konania pred ústavným súdom je rozhodovanie, či postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

12. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 90/2010).

13. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na súde alebo na inom štátnom orgáne sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04, III. ÚS 154/06, II. ÚS 438/2017, II. ÚS 118/2019).

14. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietáhom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy i práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 41/02, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 99/07) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľov (I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07). Podľa rovnakých kritérií postupoval ústavný súd aj v danom prípade.

15. Pokiaľ ide o kritérium, ktorým je právna a faktická zložitosť veci, ústavný súd konštatuje, že predmetné konanie spadá pod bežnú a pravidelnú rozhodovaciu prax všeobecných súdov. Pripúšťa, že napadnuté konanie bolo náročné z hľadiska dokazovania, teda mohla/mala vplyv na doterajšiu dĺžku napadnutého konania, avšak dodáva, že skutkovou zložitou prerokovanej veci sťažovateľa nie je možné ospravedlniť doterajšiu dĺžku napadnutého konania, ktorá dosahuje 20 rokov.

16. Správanie sťažovateľa ako účastníka konania je druhým kritériom, ktoré sa uplatňuje pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd, poukazujúc na chronológiu úkonov v danej veci, konštatuje, že sťažovateľ čiastočne prispel k doterajšej dĺžke napadnutého konania, a to najmä svojou ospravedlnenou neúčast'ou na nariadených termínoch pojednávania, ktoré viedli k predĺženiu napadnutého konania.

17. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu označených práv sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, bol postup okresného súdu v napadnutom konaní.

18. Ústavný súd, vychádzajúc z doterajšieho priebehu napadnutého konania, konštatuje, že okresný súd síce nebol bezdôvodne nečinný, avšak doterajšia dĺžka napadnutého konania sama osebe indikuje, že nekonal efektívne, čoho dôkazom je aj skutočnosť, že bolo potrebné vykonať viac ako 20 pojednávaní.

19. Ústavný súd zastáva názor, že zbytočné priet'ahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, resp. nesústredenou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 182/08, II. ÚS 71/2020).

20. Už len vychádzajúc z doterajšej dĺžky napadnutého konania a jeho predmetu, je nutné konštatovať, že konanie ako celok je poznačené nesústredenou a neefektívnou činnosťou, preto ústavný súd dospel k záveru, že v okolnostiach posudzovanej veci boli porušené základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

21. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. V tejto súvislosti ústavný súd dodáva, že pod pojmom nečinnosť je potrebné rozumieť aj nesústredenú a neefektívnu činnosť, ktorá nevedie k odstráneniu právnej neistoty. Ústavný súd na základe svojho zistenia, že postupom okresného súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľa, mu prikázal, aby vo veci vedenej pod sp. zn. 18 C 534/2001 konal bez zbytočných priet'ahov, pretože označená vec nebola v čase rozhodovania ústavného súdu o sťažnosti sťažovateľa právoplatne skončená (hoci rozsudok súdu prvej inštancie už bol vyhlásený, nie je možné vylúčiť prípadné podanie opravných prostriedkov a potenciálne vrátenie veci na ďalšie konanie, pozn.) (bod 2 výroku nálezu).

IV.

Primerané finančné zadosťučinenie

22. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal. Z § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde vyplýva, že ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

23. Sťažovateľ sa domáha priznania finančného zadosťučinenia v sume 20 000 eur z dôvodov uvedených v ústavnej sťažnosti, poukazujúc na stres a utrpenú ujmu vyplývajúcu z neprimeranej dĺžky súdneho konania.

24. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04, III. ÚS 10/02, I. ÚS 257/08). Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

25. Berúc do úvahy charakter predmetu konania, obdobie právnej neistoty sťažovateľa a všetky okolnosti daného prípadu, majúc na pamäti, že cieľom priznania primeraného finančného zadosťučinenia je len zmiernenie ujmy pociťovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou, ústavný súd považoval priznanie sumy 2 500 eur za primerané finančné zadosťučinenie (bod 3 výroku nálezu).

V.

Trovy konania

26. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

27. Podľa § 37 ods. 2 zákona o ústavnom súde trovy ustanoveného právneho zástupcu znáša štát.

28. Ústavný súd priznal právnenmu zástupcovi sťažovateľa náhradu trov konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom podľa § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov pozostávajúcu z odmeny advokáta

za tri úkony právnej služby. Za dva úkony uskutočnené v roku 2021 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti) patrí odmena v sume dvakrát po 181,17 eur a režijný paušál v sume dvakrát po 10,87 eur. Za úkon vyjadrenie k stanovisku okresného súdu doručené 7. júna 2021 ústavný súd odmenu nepriznal, keďže neobsahovalo žiadne nové skutočnosti ani argumentáciu.

29. Ústavný súd priznal náhradu trov konania v sume 384,08 eur (bod 4 výroku nálezu).

30. Priznanú náhradu trov konania je Kancelária Ústavného súdu Slovenskej republiky povinná zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

31. Vzhľadom na výsledok konania o ústavnej sťažnosti, vychádzajúc z § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde, náhradu trov štátu je povinný zaplatiť okresný súd na účet Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky.

32. Toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia poslednému z účastníkov konania (§ 70 ods. 1 zákona o ústavnom súde).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. júna 2021

Peter Molnár
predseda senátu